

DE BELLO GALLICO

COMMENTARIUS TERTIUS

TEXTUS ARTICULIS PLURIMIS

High Segmentation Acceleration Reader

Copyright Claude Pavur (pavurcn@slu.edu) at Saint Louis University, 1998. This material is made freely available for non-commercial educational use. Last edited: April 29, 1998. For further information, preface to the series, revisions, updates, and related materials, see **Latin Teaching Materials at Saint Louis University** at <http://www.slu.edu/colleges/AS/languages/tchmat.html>.

Syntax-coding in Acceleration Readers (as of 4/1998)

SMALL CAPS: CORRELATIVES, IMPORTANT PARTICLES, ETC.
[square brackets: subordinate clauses]
\backslashes: ablative absolutes
(parentheses: prepositional phrases)
| pipes: adjectival phrases, including participial |
^carets: various sense-groupings^

italics: accusative with infinitive constructions
/slashes: genitival phrases/
{braces: larger groupings}
<pointed brackets: ablative phrases >
~tildes: phrase-connections~

3.1

[Cum
(in Italian)
proficisceretur Caesar,]
Servium Galbam
(cum
legione duodecimâ
et
/parte equitatûs/
(in Nantuates, Veragros Sedunosque)
misit,
[qui
(a
/finibus Allobrogum/
et lacu Lemanno
et flumine Rhodano)
(ad summas Alpes)
pertinent.]

/Causa mittendi/
fuit
{quod
iter (per Alpes),
[quo
(magno cum periculo)
(magnisque cum portoriis)
mercatores
ire
consuerant,]

pateferi
volebat.}

Huic
permisit,
[si
opus esse
arbitraretur,]
[uti
(in his locis)
legionem
(hiemandi causa)
conlocaret.]

Galba
\secundis aliquot proeliis factis\
\castellisque compluribus eorum/ expugnatis\
\missis (ad eum) undique legatis\
\obsidibusque datis\
et
\pace facta\
constituit
cohortes duas
(in Nantuatibus)
conlocare
et
ipse
(cum reliquis /eius legionis cohortibus/
(in /vico Veragrorum/),

[qui appellatur Octodurus]
hiemare;
qui vicus
|positus (in valle)
 \non magna adiecta planitie\
<altissimis montibus>
undique
continetur.

[Cum
hic
(in duas partes)
<flumine>
divideretur,]
/alteram partem eius vici/
Gallis
(ad hiemandum)
concessit,
alteram vacuum
|(ab his)
relictam|
cohortibus
attribuit.

Eum locum
<vallo fossâque>
munivit.

3.2

[Cum
/dies hibernorum complures/
transissent
frumentumque
eo
comportari
iussisset,]
subito
(per exploratores)
certior factus est
^(*ex /ea parte vici/*),
[quam Gallis concesserat,
omnes
noctu
discessisse^
^*montesque*
[qui impendêrent]
{(a /maxima multitudine
Sedunorum et Veragrorum/)
teneri.}^

Id
(aliquot de causis)
acciderat,
[ut
subito

Galli
/belli renovandi
legionisque opprimendae
consilium/
caperent:]

primum,
{quod
legionem
neque eam plenissimam
 \detractis cohortibus duabus\
et
 \compluribus singillatim,
 [qui
(commeatûs petendi causa)
missi erant,]
absentibus\
^(propter paucitatem)
despiciebant;}^

tum etiam,
{quod
(propter /iniquitatem loci/),
[cum
ipsi
(ex montibus)
(in vallem)
decurrerent
et
tela
coicerent,]
NE primum QUIDEM impetum suum
posse sustineri
existimabant.}

Accedebat
[quod
suos
|(ab se~) liberos ~abstractos|
</obsidum nomine/>
dolebant,
et
Romanos
NON SOLUM
(itinerum causa)
SED ETIAM
(perpetuae possessionis causa)
/culmina Alpium/
occupare conari
et
/ea loca
finitimae provinciae/
adiungere sibi
persuasum habebant.]

3.3

\His nuntiis acceptis\
 Galba,
 {{cum
 NEQUE
 /opus hibernorum/
 munitionesque
 ^plene
 essent perfectae^
 NEQUE
 (de
 frumento
 reliquoque commeatu)
 ^satis
 esset provisum^]
 [quod
 \deditione facta\
 \obsidibusque acceptis\
 nihil
 (de bello)
 timendum
 existimaverat,]}
 \consilio celeriter convocato\
 ^sententias
 exquirere
 coepit.^

 (Quo in consilio),
 [cum
 /tantum repentini periculi/
 (praeter opinionem)
 accidisset
 ac
 iam
 |omnia fere superiora loca |
 |</multitudine armatorum/>
 completa |
 conspicerentur
 NEQUE subsidio veniri
 NEQUE commeatus supportari
 \interclusis itineribus\
 possent,
 \prope iam desperata salute\
 |non nullae eius modi sententiae |
 dicebantur,
 {ut
 \impedimentis relictis\
 \eruptione facta\
 <isdem itineribus>
 [quibus eo pervenissent]
 (ad salutem)
 contenderent.}

Maiori tamen parti
 placuit,
 \hoc reservato (ad extremum) consilio\
 interim
 ^/rei eventum/

experiri^
 et
 ^castra
 defendere.^

3.4

\Brevi spatio interiecto\
 {vix ut
 ^iis rebus
 [quas constituissent]
 conlocandis atque administrandis^
 tempus
 daretur,}
 hostes
 (ex omnibus partibus)
 \signo dato\
 decurrere,

 lapides gaesaque
 (in vallum)
 coicere.

 Nostri
 primo
 <integris viribus>
 fortiter
 propugnare

 NEQUE
 ullum frustra telum
 (ex loco superiore)
 mittere,

 ET
 [/quaecumque pars castrorum/
 |nudata defensoribus |
 premi videbatur,]
 eo
 occurrere

 ET
 auxilium ferre,

 sed
 hōc superari
 [quod
 </diuturnitate pugnae/>
 hostes
 |defessi proelio |
 excedebant,
 alii
 <integris viribus>
 succedebant;]

 /quarum rerum~/
 (a nostris)

(propter paucitatem)
^fieri
/~nihil/
poterat,^

ac
NON MODO
defesso
^(ex pugna)
excedendi,^
SED
NE saucio QUIDEM
^eius loci
[ubi constiterat]
relinquendi^
ac
^sui recipiendi^
facultas
dabatur.

3.5

[Cum
iam
amplius horis sex
continenter
pugnaretur,]
ac
NON SOLUM vires
SED ETIAM tela
nostros
deficerent,

atque
hostes
acrius
instarent

\languidioribusque nostris\
^vallum scindere
et
fossas complere
coepissent,^

resque
esset
iam
(ad extremum~)
perducta (~casum),

^Publius Sextius Baculus,
/primi pili centurio/,^
quem
 <Nervico proelio>
 <compluribus~>
confectum

<~vulneribus>
diximus,

et item
C.Volusenus,
/tribunus militum,/
/vir
ET consilii magni
ET virtutis,/

(ad Galbam)
accurrunt

atque
unam esse /spem salutis/
docent,
[si
 \eruptione factâ\
extremum auxilium
experirentur.]

Itaque
 \convocatis centurionibus\
celeriter
milites
certiores facit,
 [paulisper
intermitterent proelium
ac
tantum modo
tela missa
exciperent
seque
(ex labore)
reficerent,
post
 \dato signo\
(ex castris)
erumperent,
atque
 /omnem spem salutis/
(in virtute)
ponerent.]

3.6

[quod iussi sunt]
faciunt,
ac subito
 \omnibus portis eruptione facta\
{NEQUE
cognoscendi
 [quid fieret]
NEQUE
sui colligendi~}
hostibus

{~facultatem}
relinquunt.

Ita
\commutata fortuna\
eos

[qui
(in /spem potiundorum castrorum/
venerant]
| undique
circumventos |
intercipiunt,

et
(ex /hominum milibus amplius triginta,/)
[/quem numerum barbarorum/
(ad castra)
venisse
constabat]
\plus tertia parte interfecta\
reliquos perterritos
(in fugam)
coiciunt

ac
(NE in locis QUIDEM superioribus)
consistere
patiuntur.

Sic
\omnibus hostium copiis fuis\
\armisque exutis\
se

(intra munitiones suas)
recipiunt.

\Quo proelio facto\
{quod

^saepius
fortunam
temptare^

Galba
nolebat

atque
<alio~>

se
(in hiberna)
<~consilio>

venisse
meminerat,
aliis occurrisse rebus
videbat,}

| maxime
</frumenti commeatusque
inopiâ/>
permotus |

<postero die>

\omnibus eius vici aedificiis/ incensis\
(in provinciam)
reverti
contendit,

ac
\nullo hoste prohibente
aut
iter demorante\
incolumem legionem
(in Nantuates),
inde
(in Allobroges)
perduxit

ibique
hiemavit.

3.7

\His rebus gestis\
[cum
(omnibus de causis)
Caesar
pacatam
Galliam
existimaret,]
\superatis Belgis\
\expulsis Germanis\
\victis (in Alpibus) Sedunis\
atque ita
\inîta hieme\
(in Illyricum)
profectus esset,
[quod
^eas quoque nationes
adire^
et
^regiones
cognoscere^
volebat,]
subitum bellum
(in Gallia)
coortum est.

/Eius belli~/
haec
fuit
/~causa./

Publius Crassus adulescens
(cum legione septimâ)
| proximus mare Oceanum |
(in Andibus)
hiemabat.

Is,
 [quod
 (in his locis)
 /inopia frumenti/
 erat,]
 praefectos
 /tribunosque militum complures/
 (in finitimas civitates)
 (frumenti causa)
 dimisit;

 (quo in numero)
 est
 T.Terrasidius
 missus
 (in Esvios),
 M.Trebius Gallus
 (in Coriosolites),
 Q.Velanius
 (cum T.Silio)
 (in Venetos).

3.8
 /Huius~/
 est
 /~civitatis~/
 longe amplissima
 /~auctoritas/
 {omnis orae maritimae
 /regionum earum,}

[quod
 ET
naves~
 habent
 Veneti
 ~plurimas,
 [quibus
 ^in Britanniam)
 navigare^
 consuerunt,]
 ET
 </scientiâ atque usu
 rerum nauticarum/>
 ceteros
 antecedunt
 ET
 (in
 /magno impetu maris/
 atque
 aperto)
 \paucis portibus interiectis\
 [quos tenent ipsi,]
omnes fere
 [qui
 ^eo mari
 uti^

consuerunt]
 habent
 vectigales.

 (Ab his)
 fit
 /initium
 retinendi Sillii atque Velanii,/
 {quod
 (per eos)
 suos~
 se
 ~obsides,
 [quos
 Crasso
 dedissent,]
 recuperaturos
 existimabant.}

|^/Horum auctoritate/^
 finitimi
 adducti, |
 [ut
 sunt
 /Gallorum~/
 subita et repentina
 /~consilia,/
 (eâdem de causâ)
 Trebium Terrasidiumque
 retinent

et
 \celeriter missis legatis
 (per suos principes)\
 (inter se)
coniurant
 nihil
 nisi <(communi consilio)>
 acturos
 /eundemque~/
 omnes
 /~fortunae exitum/
 esse laturos,

reliquasque civitates
 sollicitant,
 ut
 (in ea libertate)
 [quam
 (a maioribus)
 acceperint]
 permanere
 QUAM
 ^/Romanorum
 servitatem/
 perferre^
 malint.

|Omni ora maritima
 celeriter
 (ad suam sententiam)
 perducta |
 communem legationem
 (ad P.Crassum)
 mittunt,
 [si
 velit
 ^suos
 recuperare,^]
 [obsides
 sibi
 remittat.]

3.9
 (Quibus de rebus)
 Caesar
 (a Crasso)
 certior factus,
 [quod
 ipse
 aberat
 longius;]

{^naves interim longas
 aedificari^
 (in /flumine Ligeri/),
 [quod influit (in Oceanum),]}
 ^remiges (ex provincia)
 institui,^
 ^nautas gubernatoresque
 comparari^
 iubet.

\His rebus celeriter administratis\
 ipse,
 [cum
 primum
 (per /anni tempus/)
 potuit,]
 (ad exercitum)
 contendit.

Veneti
 reliquaeque item civitates
 \cognito Caesaris adventu\
 certiores facti,
 {simul quod
 [quantum
 (in se)
 facinus
 admisissent]
 intellegebant,
 legatos,
 [quod nomen

(ad omnes nationes)
 sanctum inviolatumque
 semper fuisset,]
 retentos
 (ab se)
 et
 (in vincula)
 coniectos,}
 (pro /magnitudine periculi/)
 ^bellum
 parare^
 et
 ^maxime
 ea
 [quae
 (ad /usum navium/)
 pertinent]
 providere^
 instituunt,
 hoc
 <maiore spê>
 [quod
 multum
 </naturâ loci/>
 confidebant.]

^(Pedestria~)
 esse
 (~itînera)
 concisa
 <aestuariis,>^
 ^navigationem
 impeditam
 (propter
 /inscientiam locorum/
 /paucitatemque portuum/)^
 sciebant,
 neque
 nostros exercitûs
 (propter /inopiam frumenti/)
 diutius
 (apud se)
 morari posse
 confidebant;

ac iam
 [ut
 omnia
 (contra opinionem)
 acciderent,]
 tamen
 se
 plurimum
 <navibus>
 posse,

Romanos
NEQUE
/ullam facultatem~/
habere
/~navium,/
NEQUE
/eorum locorum~/
[ubi
bellum
gesturi essent]
/~vada, portus, insulas/
novisse;

ac
longe aliam
esse
navigationem
(in concluso mari)
atque
(in
vastissimo
atque
apertissimo
Oceano)
perspiciebant.

\His inñtis consiliis
oppida
muniunt;

frumenta
(ex agris)
(in oppida)
comportant;

naves
(in Venetiam),
[ubi
Caesarem
primum
bellum
gesturum
constabat,]
[quam plurimas possunt]
cogunt.

Socios
sibi
(ad id bellum)
Osismos, Lexovios, Namnetes, Ambiliatos,
Morinos, Diablintes, Menapios
adsciscunt;

auxilia
(ex Britannia),
[quae
(contra eas regiones)

posita est,]
arcessunt.

3.10
Erant
/hae difficultates
belli gerendi/
[quas supra ostendimus,]

sed
tamen
multa
Caesarem
(ad id bellum)
incitabant:

/iniuria
retentorum equitum Romanorum,/
rebellio
|facta (post deditionem),|
defectio
\datis obsidibus\,
/tot civitatum
coniuratio,/
(in primis)
[ne
\hac parte neglecta
reliquae nationes
sibi idem licere
arbitrarentur.]

Itaque
[cum
intellegeret
^omnes fere Gallos
novis rebus
studere
et
(ad bellum)
mobiliter celeriterque
excitari,^
^omnes autem homines
naturâ
libertati
studere^
et
^condicionem servitutis
odisse,^
[prius quam
plures civitates
conspirarent,]
^partiendum sibi
ac
latius distribuendum
exercitum
putavit.^

3.11

Itaque
 T.Labienum legatum
 (in Treveros),
 [qui
 ^proximi
 flumini Rheno^
 sunt,]
 (cum equitatu)
 mittit.

Huic
 mandat,
 [Remos reliquosque Belgas
 adeat
 atque
 (in officio)
 contineat]
 {Germanosque,
 [qui
 auxilio
 (a Belgis)
 arcessiti
 dicebantur,]
 [si
 (per vim)
 <navibus>
 flumen
 transire
 conentur,]
 prohibeat.}

Publium Crassum
 (cum
 cohortibus legionariis duodecim
 et
 /magno numero equitatûs/
 (in Aquitaniam)
 proficisci
 iubet,
 [ne
 (ex his nationibus)
 auxilia
 (in Galliam)
 mittantur
 ac
 tantae nationes
 coniungantur.]

Quintum Titurium Sabinum
 legatum
 (cum legionibus tribus)
 (in Venellos, Coriosolites Lexoviosque)
 mittit,
 [qui
 eam manum distinendam
 curet.]

D.Brutum adolescentem
 classi
 Gallicisque navibus,
 [quas
 (ex
 Pictonibus
 et Santonis
 reliquisque pacatis regionibus)
 convenire
 iusserat,]
 praeficit

et,
 [cum primum possit,]
 (in Venetos)
 proficisci
 iubet.

Ipse
 eo
 <pedestribus copiis>
 contendit.

3.12

Erant
 eius modi
 fere
 /situs oppidorum/
 {ut
 |posita
 (in
 extremis lingulis
 promunturiisque)|
 NEQUE
 ^<pedibus>
 aditum^
 haberent,}
 [cum
 (ex alto)
 se aestus
 incitavisset,]
 [quod
 bis
 accidit
 ^semper
 </horarum duodecim spatio,/>^]
 NEQUE
 navibus,
 [quod
 \rursus minvente aestu\
 naves
 (in vadis)
 adflictaentur.]

Ita
 <utraque re>

/oppidorum
oppugnatio/
impediebatur.

Ac

[si quando
|/magnitudine operis/
forte
superati, |
 \extruso mari
 <aggere ac molibus>\
atque
 \his /oppidi moenibus/
 adaequatis\
 ^<suis fortunis>
desperare^
coeperant,
 \magno numero navium/ adpulso\
 [/cuius rei
 summam facultatem/
 habebant,]

omnia sua
deportabant

seque
(in proxima oppida)
recipiebant:

 ibi
se
 rursus
 </isdem opportunitatibus loci/>
defendebant.

Haec

 EO FACILIOUS
 /magnam partem aestatis/
faciebant
 [QUOD
 nostrae naves
 <tempestatibus>
 detinebantur

 summaque
 erat
 <vasto atque aperto mari,>
 \magnis aestibus\
 \raris ac prope nullis portibus\
 /difficultas navigandi./]

3.13

 Namque
 /ipsorum
naves/
 ^(ad hunc modum)
factae armataeque erant:^

^carinae
 aliquanto planiores^

 QUAM
 nostrarum navium,
 [quo facilius
 /vada ac decessum aestûs/
 excipere
 possent;]

^prorae
 admodum erectae^
atque item
puppes,
 ^(ad /magnitudinem
 fluctuum tempestatumque/)
 accommodatae;^

naves
 totae
factae (ex robore)
 (ad
 quamvis vim
 et
 contumeliam
 perferendam);

transtra
 |{ex
 ^pedalibus (in altitudinem)
 trabibus^},
 confixa |
 ^<clavis ferreis>
 /<digiti pollicis crassitudine;>/^

ancorae
 | (pro funibus)
 <ferreis catenis>
revinctae; |

pelles
 (pro velis)
alutaeque
 tenuiter
confectae,

hae
 SIVE
 (propter
 /inopiam lini/
 atque
 /eius usûs
 inscientiam/),
 SIVE
 eo,
 [quod est magis veri simile,]
 [quod
 /*tantas tempestates Oceani*/

*/tantosque impetus ventorum/
 sustineri
 ac
 /tanta onera navium/
 ^regi
 <velis>
 non satis commode^
 posse
 arbitrabantur.]*

(Cum his navibus)
 nostrae classi
 /eius modi
 congressus/
 erat
 [ut
 </una celeritate
 et pulsu remorum/>
 praestaret,]
 reliqua
 (pro /loci naturâ/),
 (pro /vi tempestatum/)
 illis
 essent
 aptiora et accommodatiora.

NEQUE enim
 iis
 nostrae
 rostro
 nocere
 poterant

--tanta (in iis) erat firmitudo--,

NEQUE
 (propter altitudinem)
 facile
 telum
 adigebatur,
 et
 (eâdem de causâ)
 minus commode
 <copulis>
 continebantur.

Accedebat
 {ut,
 [cum
 saevire
 ventus
 coepisset
 et
 se
 vento
 dedissent,]

ET
 tempestatem
 ferrent facilius
 ET
 (in vadis)
 consisterent tutius
 ET
 {(ab aestu)
 relictæ}
 nihil
 saxa et cotes
 timerent;}

/quarum rerum omnium~/
 nostris navibus
 /~casus/
 erat extimescendus.

3.14
 \Compluribus expugnatis oppidis\
 Caesar,
 [ubi
 intellexit
 frustra
 tantum laborem
 sumi
 NEQUE
 /hostium fugam/
 \captis oppidis\
 reprimi
 NEQUE
 iis
 noceri
 posse,]
 statuit
 expectandam classem.

[Quae
 ubi
 convenit
 ac
 primum
 (ab hostibus)
 visa est,]
 /circiter CCXX naves eorum/
 |paratissimae
 atque
 /omni genere armorum/
 ornatissimae |
 |profectae
 (ex portu) |
 |nostris
 adversae |
 constiterunt;

neque
 satis
Bruto,
 [qui
 classi
 praeerat,]
 vel
 /tribunis militum/
centurionibusque,
 [quibus
 singulae naves
 erant attributae,]
 constabat
 [quid
 agerent]
 aut
 [/quam rationem
 pugnae/
 insisterent.]

^<Rostrum>
 enim
 noceri
 non posse
 cognoverant;

\turribus autem excitatis\
 tamen
 has
 /altitudo
 puppium/
 (ex barbaris navibus)
 superabat,
 [ut
 NEQUE
 (ex inferiore loco)
 satis commode
 tela
 adigi
 possent
 ET
 | missa
 (a Gallis) |
 gravius
 acciderent.

Una~
 erat
 ^magno usui^
 ~res
 | praeparata
 (a nostris), |
 falces
 | praeacutae insertae
 adfixaeque longuriis, |
 </non absimili formâ
 muralium falcium./>

His
 {cum
funes
 [qui
 antemnas (ad malos)
 destinabant]
 comprehensi
 adductique erant,}
 \navigio remis incitato\
 praerumpebantur.

\Quibus abscisis\
 antemnae
 necessario
 concidebant,
 {ut,
 [cum
 omnis ^Gallicis navibus^ spes
 (in velis armamentisque)
 consisteret,]
 \his ereptis\
 /omnis usus navium/
 <uno tempore>
 eriperetur.}

Reliquum
 erat
 certamen
 positum
 (in virtute),
 [qua
 nostri milites
 facile
 superabant,]
 atque
 [eo magis quod
 (in /conspectu
 Caesaris atque
 omnis exercitûs/)
 res
 gerebatur,
 [ut
 | nullum paulo fortius factum |
 latere
 posset;]

omnes enim colles
 ac
loca superiora,
 [unde
 erat
 propinquus despectus
 (in mare),]
 ^ (ab exercitu)
 tenebantur.^

3.15

\Deiectis,
[ut diximus],
antemnis,\
[cum
singulas
binae ac ternae naves
circumsteterant,]
milites
<summa vi>
^transcendere
(in hostium naves)^
contendebant.

[quod
postquam
barbari
feri
animadverterunt,]
\expugnatis compluribus navibus\
[cum
ei rei
nullum~
reperiretur ~auxilium,]
^<fugâ>
salutem
petere^
contenderunt.

Ac iam
\conversis (in eam partem) navibus\
[quo ventus ferebat,]
^tanta subito
malacia
ac
tranquillitas^
extitit
[ut
se (ex loco)
movere
non possent.]

Quae quidem res
(ad negotium conficiendum)
maximae~

fuit
~oportunitati:

nam
|singulas
nostri consecrati|
expugnaverunt,
[ut perpaucae
(ex omni numero)
</noctis intervntu/>
(ad terram)
pervenirent,]

[cum
(ab horâ fere quartâ)
(usque ad /solis occasum/)
pugnaretur.]

3.16

<Quo proelio>
/bellum
Venetorum
totiusque orae maritimae/
confectum est.

Nam
{CUM
omnis iuventus,
/omnes
etiam gravioris aetatis/
[(in quibus)
/aliquid consilii aut dignitatis/
fuit]
eo
convenerant,}
{TUM
[/navium
quod ubique fuerat]/
(in unum locum)
coegerant;}

\quibus amissis\
reliqui
NEQUE
[quo se reciperent]
NEQUE
[(quem ad modum)
oppida
defenderent]
habebant.

Itaque
se
suaque omnia
Caesari
dediderunt.

(In quos)
EO GRAVIUS
Caesar
vindicandum
statuit
[QUO DILIGENTIUS
(in reliquum tempus)
(a barbaris)
/ius legatorum/
conservaretur.]

Itaque
 \omni senatu necato\
reliquos
 (sub corona)
vendidit.

3.17

[Dum
 haec
 (in Venetis)
 geruntur,]
Q.Titurius Sabinus
 (cum iis copiis)
 [quas
 (a Caesare)
 acceperat]
 (in /fines Venellorum/)
pervenit.

His
praeerat
Viridovix
ac
/summam imperii~/
tenebat
 /~earum omnium civitatum/
 [quae defecerant,]
 [(ex quibus)
 exercitum
 magnasque copias
 coegerat;]

atque
 <his paucis diebus>
Auleri Eburovices Lexoviique,
 /senatu suo interfecto
 [quod
 /auctores belli/
 esse
 nolebant,]/
portas
clausurunt

seque
 (cum Viridovice)
coniunxerunt;

/magnaque praeterea multitudo~/
 undique (ex Gallia)
 /~perditorum hominum latronumque/
convenerat,
 quos
 /spes praedandi
 studiumque bellandi/
 (ab
 /agri culturâ/

et
 cotidiano labore)
revocabat.

Sabinus
 <^idoneo
 omnibus rebus^
 loco>
 <castris>
sese
tenebat,
 [cum Viridovix
 (contra eum)
 </duorum milium spatio/>
 consedisset
 cotidieque
 \productis copiis\
 /pugnandi potestatem/
 faceret,]
 [ut iam
 NON SOLUM
 hostibus
 (in contemptionem)
 Sabinus
 veniret,
 SED ETIAM
 </nostrorum militum vocibus/>
 non nihil
 carperetur;

/tantamque opinionem timoris/
praebuit
 [ut iam
 (ad /vallum castrorum/)
 hostes
 accedere
 auderent.]

Id
 (ea de causa)
faciebat
 {quod
 (cum /tanta multitudine hostium/),
 praesertim \eo absente\
 [qui
 /spummam imperii/
 teneret,]
 nisi
 <aequo loco>
 aut
 \oportunitate aliqua data\
 legato
 dimicandum
 non existimabat.}

3.18

\Hâc confirmatâ /opinione timoris\
|idoneum quendam hominem et callidum|
deligit
Gallum,
(ex iis)
[quos
(auxilii causa)
secum habebat.]

Huic
<magnis praemiis pollicitationibusque>
persuadet
[uti
(ad hostes)
transeat,]

et
[quid fieri velit]
edocet.

[Qui
ubi
(pro perfuga)
(ad eos)
venit,]
/timorem Romanorum/
proponit,
[quibus angustiis
ipse Caesar
(a Venetis)
prematur]
docet,
neque
longius abesse
[quin
<proxima nocte>
Sabinus
clam
(ex castris)
exercitum
educat
et
(ad Caesarem)
(auxilii ferendi causa)
proficiscatur.]

[quod
ubi
auditum est,]
conclamant
omnes
/occasionem
negotii bene gerendi/
amittendam non esse:

(ad castra)

iri
oportere.

Multae res
(ad hoc consilium)
Gallos
hortabantur:

/superiorum dierum
Sabini cunctatio,/br/><perfugae confirmatio,/br/><inopia cibariorum,/br/>[cui rei
parum diligenter
(ab iis)
erat provisum,]
<spes Venetici belli,/

et
{quod
fere libenter
homines
id
[quod volunt]
credunt.}

[His rebus adducti]
NON PRIUS
Viridovicem reliquosque duces
(ex concilio)
dimittunt
[QUAM
(ab iis)
sit concessum]
[arma
uti
capiant
et
(ad castra)
contendant.]

\Qua re concessa\
laeti,
[ut \explorata victoria\
\sarmenis virgultisque collectis\
[quibus
/fossas Romanorum/
compleant,]
(ad castra)
pergunt.

3.19

/Locus~/
erat
/~castrorum/

editus
et
paulatim (ab imo)
^acclivis
circiter passus mille.^

Huc
<magno cursu>
contenderunt,
[ut
/quam minimum spatii/
(ad se colligendos armandosque)
Romanis
daretur,]

exanimatique
pervenerunt.

Sabinus
|suos hortatus|
cupientibus
signum
dat.

\Impeditis hostibus
(propter ea)
[quae
ferebant onera]\
subito
<duabus portis>
eruptionem
fieri
iubet.

Factum est
</oportunitate loci,/>
</hostium
inscientiâ ac defatigatione,/>
</virtute militum/>
et
</superiorum pugnarum
exercitatione,/>
[ut
/NE unum QUIDEM nostrorum impetum/
ferrent
ac
statim
terga
verterent.]

|Quos impeditos
^<integris viribus>
milites nostri consecuti^|
/magnum numerum eorum/
occiderunt;

reliquos
equites
|consectati paucos,|
[qui (ex fuga) evaserant,]
reliquerunt.

Sic
<uno tempore>
ET (de navali pugnâ)
Sabinus
ET (de /Sabini victoriâ/)
Caesar
est certior factus,

civitatesque omnes
se
statim
Titurio
dediderunt.

Nam
[UT
(ad bella suscipienda)
/Gallorum~/
alacer ac promptus
est /~animus,/
SIC
{mollis ac minime resistens
(ad calamitates ferendas)}
/mens eorum/
est.

3.20

<Eodem fere tempore>
Publius Crassus,
[cum
(in Aquitaniâ)
pervenisset,]
{quae pars,
[ut ante dictum est,]
ET </regionum latitudine/>
ET </multitudine hominum/>
/tertia pars Galliae/
est aestimanda,}
[cum *intellexeret*]
(in *iis locis*)
sibi
bellum
gerendum
[ubi
<paucis ante annis>
L. Valerius Praeconinus legatus
<exercitu pulso>
interfectus esset]
atque
[unde

L. Manlius proconsul
\impedimentis amissis
profugisset,]
non mediocrem sibi diligentiam
adhibendam
intellegebat.

Itaque
\re frumentaria provisa\,
\auxiliis equitatuque comparato\,
\multis praeterea viris fortibus
Tolosa et Carcasone et Narbone,
[quae sunt
/civitates
Galliae provinciae/
^finitimae
his regionibus,^]
nominatim evocatis\,
(in /Sotiatium fines/)
exercitum
introduxit.

\Cuius adventu/ cognito
Sotiates
\magnis copiis coactis,
equitatuque,
[quo plurimum valebant,]
| (in itinere)
agmen nostrum
adorti |
primum equestre proelium
commiserunt,

DEINDE
\equitatu suo pulso
ATQUE
\insequentibus nostris
SUBITO
pedestres copias,
[quas
(in convalle)
(in insidiis)
conlocaverant,]
ostenderunt.

Hi
| nostros disiectos adorti |
proelium
renovarunt.

3.21
Pugnatum est
diu atque acriter,
[cum
Sotiates
| <superioribus victoriis> freti |

(in sua virtute)
/totius Aquitaniae
salutem/
positam
putarent,
nostri autem
[quid
(sine imperatore)
et
(sine reliquis legionibus)
\adulescentulo duce
efficere possent]
^perspici
cuperent;^]

tandem
| confecti vulneribus |
hostes
terga
verterunt.

\Quorum magno numero/ interfecto
Crassus
(ex itinere)
/oppidum Sotiatium/
oppugnare
coepit.

\Quibus fortiter resistentibus
vineas turresque
egit.

Illi
ALIAS
\eruptione temptata\,
ALIAS
\cuniculis (ad aggerem vineasque) actis
[/cuius rei~/
sunt
/~longe peritissimi/
Aquitani,]
[propterea quod
<multis locis>
(apud eos)
aerariae secturaeque
sunt,]
[ubi
</diligentiâ nostrorum/>
nihil
<his rebus>
profici posse
intellegerunt,]
legatos
(ad Crassum)
mittunt

[seque
(in deditionem)
ut recipiat]
petunt.

3.22

\Qua re impetrata\
| arma tradere
iussi |
faciunt.

Atque
\(in eam rem)
/omnium nostrorum~/ intentis /~animis\
(aliâ ex /parte oppidi/)

Adiatunnus,

[qui

/summam imperii/
tenebat,]

(cum DC devotis),

[quos

illi

soldurios

appellant,]

[quorum haec est condicio,]

{ut

omnibus (in vita) commodis

unâ

(cum iis)

fruantur

[quorum~

se

~amicitiae

dediderint;]

[si quid

his

(per vim)

accidat,]

AUT

eundem casum

unâ

ferant

AUT

sibi

mortem

consciscant;}

--neque

adhuc /hominum memoriâ/
reperitus est

quisquam

{qui,

\eo interfecto\
[cuius~

se ~amicitiae

devovisset],
mortem
recusaret}--

(cum his)

Adiatunnus

| eruptionem facere

conatus |

\clamore (ab /ea parte munitiois/) sublato\
[cum

(ad arma)

milites

concurrissent

vehementerque

ibi

pugnatum esset,]

| repulsus (in oppidum) |

tamen

[uti

/eâdem deditionis condicione/
uteretur]

^(a Crasso)

impetravit.^

3.23

\Armis obsidibusque acceptis\
Crassus

(in /fines

Vocatium et Tarusatium/)

profectus est.

Tum vero

barbari

commoti,

{quod

oppidum

| ET <naturâ loci>

ET <manû>

munitum |

<paucis diebus>

[quibus eo ventum erat]

expugnatum

cognoverant,}

^legatos

quoqueversus

dimittere,^

coniurare,

obsides (inter se)

dare,

copias

parare

coeperunt.

Mittuntur

etiam

(ad eas civitates)

legati

quae

sunt

{/citerioris Hispaniae/
finitimae
Aquitaniae:}

inde

auxilia ducesque
arcessuntur.

</Quorum adventu/>

(magna cum auctoritate)

et

(magna cum /hominum multitudine/)

bellum gerere

conantur.

Duces

vero

ii

deliguntur

[qui

unâ (cum Quinto Sertorio)

^omnes annos^

fuerant

^/summamque scientiam
rei militaris/

habere^

existimabantur.]

Hi

</consuetudine populi Romani/>

loca capere,

castra munire,

<commeatibus>

nostros intercludere

instituunt.

[quod

ubi

Crassus

animadvertit,]

^suas copias

(propter exiguitatem)

non facile diduci,^

^hostem

ET vagari

ET vias obsidere

ET castris /satis praesidii/ relinquere,^

(ob eam causam)

minus commode

frumentum commeatumque

sibi

supportari,

(in dies) /hostium numerum/

augeri,

^non cunctandum

existimavit

[quin pugnâ decertaret.]^

\Hâc rê (ad consilium) delatâ\,

[ubi

omnes

idem

sentire

intellexit,]

posterum diem

pugnae

constituit.

3.24

<Prima luce>

\productis omnibus copiis\

\duplici acie instituta\,

\auxiliis (in mediam aciem) coniectis\,

[quid~

hostes

~consilii

caperent]

expectabat.

Illi,

[etsi

(propter

multitudinem

et

/veterem belli gloriam/

/paucitatemque nostrorum/)

se tuto dimicaturos

existimabant,]

tamen

tutius esse

arbitrabantur

\obsessis viis\

\commeatu intercluso\

(sine vulnere)

victoriâ

potiri,

et

[si

(propter /inopiam rei frumentariae/)

Romani

^se recipere

coepissent,^]

{impeditos

(in agmine)

et

(sub sarcinis)}

<infirmiores animo>

adoriri
cogitabant.

\Hoc consilio probato (ab ducibus),\
\productis Romanorum copiis\
sese
castris
tenebant.

\Hac re perspecta\
Crassus,
[cum
 <sua cunctatione>
 atque
 </opinione timoris/>
 hostes
 nostros milites
 {alacriores (ad pugnandum)}
effecissent
atque
 /omnium voces/
audirentur
 expectari diutius
 non oportere
 quin (ad castra) iretur,
|cohortatus suos|
 \omnibus cupientibus\
 (ad /hostium castra/)
contendit.

3.25

Ibi
{cum
 ALII
 fossas
complerent,
 ALII
 \multis telis coniectis\
 defensores
 <vallo munitionibusque>
depellerent,
 auxiliaresque,
 [quibus
 (ad pugnam)
 non multum
 Crassus
 confidebat,]
 \lapidibus telisque subministrandis\
et
 \ (ad aggerem)
 caespitibus comportandis\
 /speciem atque opinionem
 pugnantium/
praeberent,}
[cum item
 (ab hostibus)
constanter ac non timide

pugnaretur
|telaque
 ^(ex loco superiore)
 missa^|
 non frustra
acciderent,]
equites
 \circumitis /hostium castris\
Crasso
renuntiaverunt
 non <eâdem> esse <diligentiâ>
 (ab decumana porta)
castra
munîta
 facilemque aditum
habere.

3.26

Crassus
|/equitum praefectos/
cohortatus, |
[ut
 <magnis praemiis
 pollicitationibusque>
 suos
excitarent,]
[quid
fieri
vellet]
ostendit.

Illi,

[ut erat imperatum,]
 \eductis iis cohortibus
 [quae
 |praesidio castris
 relictae|
 inritae (ab labore)
erant,] \
et
 \longiore itinere circumductis,\
[ne
 (ex /hostium castris/)
conspici
possent,]
 \omnium oculis mentibusque/
 (ad pugnam) intentis\
celeriter
(ad eas
 [quas diximus]
munitiones)
pervenerunt
atque
 \his prorutis\
PRIUS
 (in /hostium castris/)

constiterunt
 {QUAM
 plane
 (ab his)
 videri
 aut
 [/quid rei/ gereretur]
 cognosci
 posset.}

Tum vero
 \clamore (ab ea parte) audito\
 nostri
 \redintegratis viribus\
 [quod
 plerumque
 (in /spe victoriae/)
 accidere
 consuevit,]
 ^acrius
 impugnare
 coeperunt.^

Hostes
 |undique circumventi|
 \desperatis omnibus rebus\
 se
 (per munitiones)
 deicere
 et
 ^fugâ
 salutem
 petere^
 contenderunt.

|Quos~|
 equitatus
 |~<apertissimis campis>
 consecatus|
 \ (ex /miliū L numero/),
 [*quae*
 (ex Aquitania Cantabrisque)
 convenisse
 constabat,]
 vix quartâ parte relictâ\
 <multâ nocte>
 se
 (in castra)
 recepit.

3.27
 \Hâc auditâ pugnâ\
 /maxima pars Aquitaniae/
 sese
 Crasso
 dedit

obsidesque
 ultro
 misit;

(quo in numero)
 fuerunt
 Tarbelli, Bigerriones, Ptianii,
 Vocates, Tarusates, Elusates,
 Gates, Ausci, Garumni,
 Sibusates, Cocosates:

paucae ultimae nationes
 |/anni tempore/
 confisae,|
 [quod hiems suberat,]
 id
 facere
 neglexerunt.

3.28
 <Eodem fere tempore>
 Caesar,
 [etsi
 prope
 exacta
 iam
 aestas
 erat,]
 tamen,
 [quod
 \omni Gallia pacatâ\
 Morini Menapiique
 supererant,]
 [*qui*
 (in armis)
 essent
 neque
 (ad eum)
 umquam
 legatos
 (de pace)
 misissent,]
 |*arbitratus*
 id bellum
 celeriter
 confici posse |
 eo
 exercitum
 duxit;

qui
 ^<LONGE ALIA ratione>
 AC reliqui Galli^
 ^bellum
 gerere^
 coeperunt.

Nam
{quod
intellegebant
 maximas nationes,
 [quae
 proelio
 contendissent,]
 pulsas superatasque esse,}
continentesque silvas
ac
paludes
habebant,

 eo
 se
suaque omnia
contulerunt.

(Ad /quarum initium silvarum/)
 [cum
 Caesar
 pervenisset
 castraque munire
 instituisset
 neque hostis interim
 visus esset,]
 \dispersis (in opere) nostris\
subito
 (ex /omnibus partibus silvae/)
evolaverunt
et
 (in nostros)
impetum
fecerunt.

Nostri
 celeriter
arma
ceperunt

eosque
 (in silvas)
repulerunt

et
 \compluribus interfectis\
 |longius
 <impeditioribus locis>
secuti|
paucos
 (ex suis)
deperdiderunt.

3.29
 <Reliquis deinceps diebus>
Caesar

 ^silvas caedere
instituit,^

et
 [ne
 quis~
 ^inermibus
 imprudentibusque
 militibus^
 (ab latere)
 ~impetus
 fieri
 posset,]
omnem eam materiam
 [quae erat caesa]
 conversam (ad hostem)
conlocabat

et
 (pro vallo)
 (ad utrumque latus)
extruebat.

<Incredibili celeritate>
 \magno spatio <paucis diebus> confecto\
 [cum
 iam pecus
 atque
 extrema impedimenta
 (a nostris)
 tenerentur,
 ipsi
 densiores silvas
 peterent,]
 /eius modi~/
sunt
 /~tempestates/
consecutae
 [uti
 opus
 <necessario>
intermitteretur
et
 </continuatione imbrium/>
 ^diutius
 (sub pellibus)^
 milites
 contineri
non possent.

 Itaque
 \vastatis /omnibus eorum agris/\,
 \vicis aedificiisque incensis\
Caesar
exercitum
reduxit
et
 (in Aulercis Lexoviisque

reliquis item civitatibus)
[quae
proxime
bellum
fecerant,]
(in hibernis)
conlocavit.